

Követelményeket a társadalom támaszt

A múlt esztendőben tízezer gazdálkodó egységet — vállalatot, üzemet, gyárrészleget, szövetkezetet — kerestek föl a népi ellenőrök. Elvégeztek ezer témavizsgálatot, érintve sok olyan problémát, ami feszültséget okoz, okozhat a társadalomban, a gazdaságban, folytattak ugyancsak ezer célvizsgálatot olyan ügyekben, amelyekre a lakosság hívta föl a figyelmet. Az országban kétezer-kétszáz közérdekű bejelentés érkezett a népi ellenőrzés különböző fórumaihoz, a *Központi Népi Ellenőrzési Bizottság* panaszirodáját is több mint hétszázán látogatták meg ügyes-bajos dolgaikban, amelyekre másutt nem találtak orvoslást. A jelenlegi nyilvántartott 22 ezer társadalmi, illetve hivatásos népi ellenőrből kisebb-nagyobb közösségek közelebbéről, személyesen is többet ismernek. Mi hármukat kértük most arra, beszéljenek a munkájukról, önmagukról, segítségnek képet alkotni arról, mit is jelent ez a fogalom: *népi ellenőrzés*.

Névvel és laccímmel

— Éppen harminc esztendeje, társadalmi aktivistaként ismerkedtem meg a népi ellenőrzéssel, azután alig egy év múlva az akkori gödöllői járásban már függetlenített NEB-elnökként végeztem ezt a munkát — kezdte a beszélgetést *Kormos Zoltán*, a Gödöllői Városi-Járási Népi Ellenőrzési Bizottság nyugalalmazott elnöke. — Olyan testület élén, amelynek működési területéhez vagy tizenöt község tartozott. Kevesen voltunk. Az apparátus lényegében kettőnkből állt, az elnökből — aki jómagam voltam — s egy adminisztrátorból. A bizottság kezdetben héttagú volt, majd később tizenegy tagot választott meg a járási tanács, de akadtak leikes segítők, akik a munkahelyi vezetőik, a pártszervezeteik javaslatára velünk tartottak a munkában. Községenként ketten-hárman, vagy több község képviselőjében néhányan, attól függően, mennyien lakták a települést. Összesen lehetünk vagy kétszázan, népi ellenőrök, s alaposan kivettük a részünket mind-abból, ami ránk várt.

S volt munka, bőven. A központi-lag elhatározott témavizsgálatok többnyire az akkoriban szerveződött

termelőszövetkezetek működésére vonatkoztak azon a vidéken, de gyakran kellett elindulni a lakosság ellátásának problémái, a súlyosconkítás, az árdrágítás miatt is. Kormos Zoltán emlékezete szerint a társadalmi ellenőrök között abban az időben lényegesen több volt a fizikai munkás, elsősorban tsz-tag, gépállomási dolgozó, mint az értelmiségi szakember. Az összetétel később módosult, amint bonyolultabbá váltak a gazdálkodás feltételei és követelményei, ahogyan sokasodtak egyebek közt a társadalmi tulajdon védelmével kapcsolatos bejelentések.

— Akkoriban szinte ismeretlen volt a névtelen bejelentés, legalábbis mifelénk — folytatja *Kormos Zoltán*. — Megtörtént, hogy a név hamisnak bizonyult, csak azért írták rá, mert attól tartottak, hogy nem foglalkozunk az ügygel, ha nincs a borítékon feladó. Pedig már akkor is mindent kivizsgáltunk, legfeljebb nem tudtuk értesíteni a bejelentőt az eredményről, hiszen nem fedte föl kilétét. Hogyan fogadtak bennünket? Az elején szinte mumusként. Nem ismerték a szervezete-t, tartottak tőlünk. Később rájöttek az emberek, hogy a célunk az esetleges hibák fölfedése, kijavítása, nem pedig feltétlenül fejkévétele. Mind többször fordult elő, hogy partnerre találtunk a vizsgált telephely vezetőjében, aki igényelte is, hogy mindenről pontos képet kapjon, és javaslatot olyasminek a megoldására, amivel önmaga nehezen boldogult.

Ha torzít a tükör

Kérdőn nézünk beszélgetőtársunkra, *Tóthné Fülöp Teréziára*, amikor az ellenőrzés javaslatairól s azoknak megvalósításáról van szó. A Számítástechnikai Kutató Intézet és Innovációs Központ osztályvezetője — a fiatal generáció képviselőjeként — gyakran vesz részt a népi ellenőrzés munkájában, a Póvárosi NEB megbízásából. Vajon ő hogyan látja a tevékenységnek ezt a pontját?

— Azoknál a gazdálkodó egységeknél, amelyeknél a folyamatok szabályozottak, jól működik a belső ellenőrzés, kevesebb lehetőség van a visszaélésre — válaszolja. — Ellen-

kező esetben kirívó példakkal is találkozunk.

Tóthné Fülöp Terézia okleveles közgazdász. Tizenöt esztendeje vállal megbízásokat a népi ellenőrzésben, olyan ügyekben, amelyekben szakképzettségénél, hivatásánál fogva tájékozott. Azt mondja, mind több közgazdászra, gazdasági szakemberre van és lesz szüksége a népi ellenőrzésnek, hiszen ma már roppant bonyolult folyamatokba kell bepillantaniuk és eligazodniuk. Kiváltképp igaz ez a jövőre nézve. A közgazdászok mellett műszaki, államigazgatási szakemberek is bekapcsolódnak a népi ellenőrzés társadalmi bázisába, a testületek szakcsoportokra támaszkodhatnak, amelyekben ha kell kereskedők, ha kell, orvosok, ha kell, fegyveres testületek tagjai dolgoznak alkalmanként. Újabban van csak szükség ez utóbbiakra, mert a népi ellenőrzés jogosítványai ma már lehetővé teszik, hogy a különböző védelmi szervezetek gazdálkodását is vizsgálják, ha éppen úgy igényli a helyzet.

A követelményeket maga a társadalom támasztja a népi ellenőrzéssel szemben. Még azoknak a vizsgálatoknak az esetében is igaz ez, amelyeket a kormány kér, megjelölve egy-egy adott témát. Ezeknek a vizsgálatoknak a tapasztalatai szilárd alapokat adhatnak a döntés-előkészítésben, támpontokat nyújthatnak annak előrejelzésére, hogy egy-egy intézkedésnek milyen lesz a várható hatása, elérheti-e azt a célt, amelynek érdekében bevezetni kívánják. A népi ellenőrzés sajátos társadalmi kontroll, amelynek révén objektív képet nyerhetünk a társadalom, a gazdaság meghatározó jelenségeiről, arról, hogy politikai, állami határozatok hogyan váltak be a gyakorlatban, hol támadtak hézagok, mi az, ami esetleg végrehajtathatlannak bizonyul a mindennapi életben. A népi ellenőrzés olyan tükör, amelyben minden fölviláncolható. Meglátni benne a jót s a rosszat is.

Ilyen tüköröt tartani igen nagy felelősség, ebben egyetértünk beszélgetőtársaink. Rendkívül fontos tehát a népi ellenőri munkában is az alaposság, a pontosság, a minden részletre kiterjedő körültekintés,

mert megtörténhet, hogy torzít a tükör.

— Ma társadalmi ellenőrként tapasztalom ugyanazt, amit annak idején hivatásosként: a bejelentések között nem egy akad, amely személyes bosszúból íródott. Valaki vélt vagy valós sérelmében tollat ragad, s kigyót-békát összehord munkatársára, vezetőjére, szomszédjára vagy másra — figyelmeztet *Kormos Zoltán*. — Ha a népi ellenőr nem jár el kellő tapintattal és körültekintéssel, a levélíró eléri, amit akart: zaklatják, meghurcolják azt, akit bejelentett, ha az egésznek nincs is semmi alapja.

— Kellő információk hiányában is megtörténhet ugyanez — teszi hozzá *Tóthné Fülöp Terézia*. — Ha valaki csak félig tájékozott valamiről, könnyen félremagyarázza, s már írja is a bejelentést. Amennyiben a népi ellenőr is csupán a levélíró által előadottakra támaszkodna, ismét torzítana a jelképes tükör. Nekünk az adott tárgykörben, vagy még azon túl is, ki kell térnünk minden adatra, tényezőre, okra és okozatra ahhoz, hogy valós képet nyerjünk. Ezért is nagyon fontos, hogy egy-egy vizsgálatra alaposan felkészülve, partnerként induljunk.

Hiábavaló hivatkozások

A partneri viszony ellenőrök és ellenőrzötték között többször is szóba került. Egy-egy nagyobb közösségben, városban, megyében azonban másfajta együttműködésre is szükség van, mezezetesen a népi ellenőrzési bizottságok és a tanácsok, illetve a politikai, társadalmi szervezetek között. Ezzel kapcsolatban *Csepelyi Károly*, a Heves Megyei Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke mondott nagyon jellemző esetet:

— Még az 1960-as évek közepén történt, hogy a megyében az egyik gazdasági egység vezetőjének visszaéléseiről kaptunk bejelentést. Elkezdtük a vizsgálatot. Megállapítottuk, hogy az észrevételek jogosak voltak, az illető vezető a saját kertjét gondoztatta a dolgozókkal, munkaidő alatt, az ehhez igénybe vett gépekért használati díjat nem térített. Rádásul jogtalanul fölvetett több százezer forintot, állítólagos szaktanácsadásért. A tények alapján

büntetőeljárást kezdeményeztünk. Megtudta ezt a budapesti központban az igazgató — akihez a megyei egység tartozott —, s rögtön ideutazott beszélgetésre. Mondanom sem kell, mi volt a célja: rábeszélmi arra, hogy a megyei NEB ne tegyen följelentést, mivel ez nekik, ott, a központban, sok kényelmetlenséget okozna. Vitatkozott vagy fél napig, de hiába. Ekkor, mintegy mellékelesen, megjegyezte, hogy neki a megyei pártbizottság első titkára igen jó barátja, majd vele elintézi ezt az ügyet. Fogtam a telefont, föl tárcsáztam az akkori első titkárt, s mondtam, tessék, beszéljen velem! A megye vezetői ismerték ugyanis az ügyet — kezdettől fogva tájékoztatott őket —, tisztában voltam azszal, hogy az igazgató hiába telefonálna. Nem is tette.

Sajnos még ma is sokan bíznak valamiféle elvtelen kapcsolatainkban, s erre nem csupán a Heves Megyei NEB gyakorlatában találunk példákat. De arra sem, hogy akik összeköttetéseikre hivatkoznak, a legtöbbször alaptalanul teszik. A népi ellenőrzés munkájában nem avatkoznak bele sem államigazgatási, sem politikai szervek. Az más kérdés, hogy ismerik ezt a munkát, figyelemmel kísérik az olyan ügyek vizsgálatát, amelyek szélesebb társadalmi rétegeket érintenek, amelyek károsan befolyásolhatják nagyobb tömegek közérzetét. Megadnak a népi ellenőröknek minden segítséget azért, hogy a vizsgálatok a maguk eszközeivel hozzájáruljanak például a korrupció, a jogtalan előnyökre törekvés, a nem munkával szerzett jövedelmek növelése, a szocialista társadalom elveivel ellentétes jelenségek elleni küzdelemhez.

Az alapok jók!

A szocialista demokrácia kibontakozásával a társadalom a korábbinál erőkenyebben reagál a különböző jelenségekre. Ugyanez vonatkozik — a szigorúbb anyagi feltételek közepette — a gazdálkodási fogyasztókosságra, az államigazgatás hibáira, vagy az ügyeskedőkre, a visszaélésekre is. A társadalom szemé: a népi ellenőrzés. Létének harminc esztendeje alatt bizonyította, hogy beváltotta a hozzá fűzött reményeket, ezt igazolják beszélgetőtársaink tapasztalatai is. Az alapok jók. A munka módszerét, a téma-választást, a megfelelő szakemberek bevonásának feltételeit kell a kor követelményeivel igazítani.

Bálint Ibolya